

ЗАЙНЯТІСТЬ ПЕРШОКУРСНИКІВ ЗВО У ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ

Марчик Валентина, Макаренко Наталя, Переверзева Світлана
Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг

Анотація. В роботі досліджували зайнятість у трудовій діяльності першокурсників, які навчаються за різними спеціальностями. Встановлено, що у трудовій діяльності у позанавчальний час зайнята переважна більшість майбутніх вчителів фізичної культури (81%), із них 58% – у сфері фізичної культури і спорту. Показники зайнятості у трудовій діяльності студентів інших педагогічних і непедагогічних спеціальностей набагато менші.

Ключові слова: студенти, фізична культура, трудова діяльність.

Вступ. Студентство у всі часи практикувало поєднання навчання у закладах освіти з оплачуваною роботою. Але якщо раніше всі студенти навчалися за рахунок держбюджету і їх підробіток в основному припадав на канікулярні періоди, то с появою в системі освіти можливості навчання за контрактом трудова діяльність набула значимого сенсу, а впровадження дистанційної форми навчання під час карантину ще більше розширило межі можливого суміщення навчальної і трудової діяльності, оскільки не вимагає фізичної присутності в аудиторії.

Особи, які навчаються у навчальних закладах різних рівнів, мають право на трудову діяльність у позанавчальний час, оскільки Стаття 43 Конституції України гарантує всім громадянам право на працю, що включає в себе можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Трудовим законодавством не передбачено обмежень щодо поєднання студентами вищих навчальних закладів, зокрема, і тих, які навчаються за денною формою навчання [6]. Окрім того, право студентів вищих навчальних закладів на трудову діяльність у позанавчальний час

закріплено в п. 3 ч. 1 ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII [4].

В дослідженні представлено поточні можливості праці для студентів денної форми навчання у позанавчальний час. Розглядається ситуація, коли студент денної форми навчання, який має основним видом своєї діяльності процес навчання у вищому навчальному закладі, має бажання тимчасово або одноразово виконувати певні види роботи з метою отримання доходу [1]. В роботі зазначається, що переважну більшість студентів не влаштовує їхнє матеріальне становище [5].

Автор зазначає, що сучасна тенденція студентства поєднувати навчання з трудовою діяльністю може мати як позитивні, так і негативні наслідки: зрілість і економічна автономія, з одного боку, та втрата системності й послідовності набуття професійних знань – з іншого, що може призвести до зниження якості професійних компетентностей та до девальвації сутності вищої освіти загалом. Показано, що студенти чітко розуміють негативний вплив такого поєднання на якість формування їх професійних навичок [2].

У дослідженні залежності успішності навчання від трудової зайнятості автори показують, що робота в сфері майбутньої професії за неповною або тимчасовою зайнятістю сприяє підвищенню рівня успішності студентів, оскільки є додатковим джерелом набуття знань, практичних навичок, мотивації до навчання. При цьому робота та навчання не заважають, а доповнюють одне одного й інтегруються. Найгірше впливає на показники успішності студентів робота за повною або постійною зайнятістю не за фахом. При цьому робота потребує багато часу, а відсутність зв'язку з отримуваною в університеті спеціальністю значно зменшує ступінь мотивованості до навчання [3].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалась в рамках держбюджетної науково-дослідницької теми «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» 2016-2021 рр.

Мета дослідження: визначити зайнятість першокурсників різних спеціальностей закладу вищої освіти у трудовій діяльності.

Завдання дослідження:

1. Аналіз науково-методичної літератури за визначеною темою.
2. Визначити показники зайнятості першокурсників у трудовій діяльності.
3. Здійснити порівняльний аналіз отриманих показників серед студентів різних спеціальностей і сфери їх трудової діяльності.

Не ставилося завдання дослідити наявність офіційного чи не офіційного оформлення працевлаштування студентів на виконання оплачуваної роботи.

Матеріал і методи дослідження. В дослідженні, що було організовано на базі Криворізького державного педагогічного університету у квітні 2021 року, взяли участь студенти 1 курсу денної форми навчання, які навчаються за спеціальностями Середня освіта (Фізична культура) – 24 особи, (Фізика) – 18 осіб, (Математика) – 18 осіб, (Інформатика) – 12 осіб, (Географія) – 16 осіб і непедагогічної спеціальності Туризм – 11 осіб.

Використано такі *методи*: аналіз останніх досліджень за темою, анонімне опитування із застосуванням гул форми. Респондентам на ствердження «У позанавчальний час я працюю» пропонувалася одна відповідь із «у сфері майбутньої професії», «в інших сферах», «не працюю». Для аналізу матеріалу в кожній групі показники перераховані у відсотки. Із-за малочисельності вибірок отримані результати вважаються недостовірними, а лише такими, що висвітлюють тенденцію досліджуваного явища.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз отриманих показників показав, що в сфері майбутньої професії трудовою діяльністю зайнято трохи більше половини студентів 1 курсу, які навчаються за спеціальністю Фізична культура, чверть студентів фізико-математичних спеціальностей і відсутність таких студентів спеціальності Географія і Туризм (Рис.1). Така переважна більшість працюючих майбутніх вчителів фізичної культури, на відмінну від інших спеціальностей, пояснюється широкими можливостями працевлаштування, які забезпечені великим попитом споживання фізкультурних послуг в навчальній, виробничій, соціально-побутовій сферах, що включають по суті всі ланки суспільного життя.

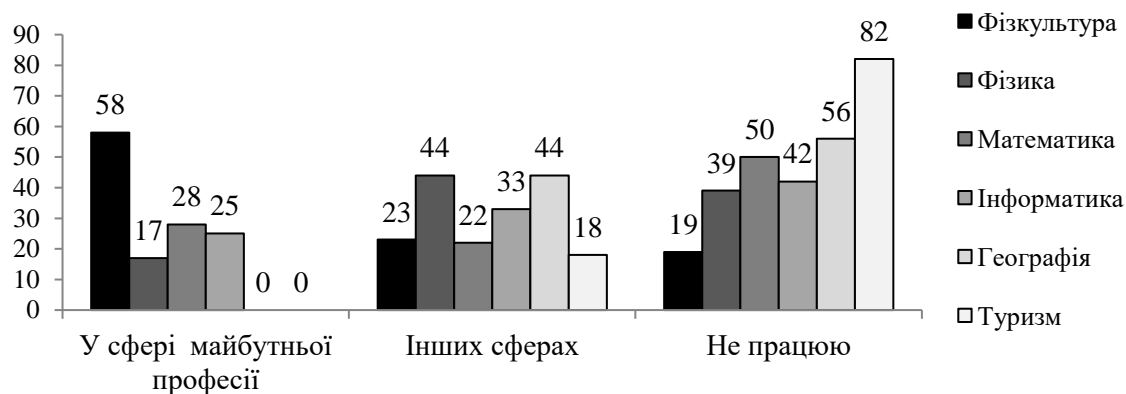

Рис. 1. Трудова діяльність першокурсників за різними спеціальностями.

Порівняння показників працюючих першокурсників у сферах діяльності, які не стосуються їхньої майбутньої професії, показало, що особливих відмінностей за спеціальностями не спостерігається. Можна припустити, що це така діяльність, наприклад, офіціанта чи прибиральника, яка не потребує спеціальних знань та умінь і тому доступна широкому загалу. Аналіз показників не працюючих студентів зафіксував п'яту частину серед майбутніх вчителів фізичної культури, трохи більше/менше половини інших досліджуваних педагогічних спеціальностей і переважну більшість студентів непедагогічної спеціальності Туризм.

У нинішніх умовах висока активність студентів-першокурсників, які навчаються за спеціальністю Середня освіта (Фізична культура) у трудовій діяльності, на відмінну від інших педагогічних і непедагогічних спеціальностей, пояснюється, на наш погляд, наявністю спортивного досвіду, за яким в тому чи іншому ступені сформовані такі якості, як: адаптованість до різних умов, цілеспрямованість, відповідальність, вимогливість, дисциплінованість, високий рівень домагань, самоконтроль, впевненість в своїх силах.

Висновки.

1. Встановлено, що у трудовій діяльності у позанавчальний час зайнята переважна більшість майбутніх вчителів фізичної культури, які навчаються на 1

курсі денної форми навчання, половина студентів інших педагогічних спеціальностей і незначна частина студентів непедагогічних спеціальностей.

2. Виявлено, що більше половини першокурсників, які навчаються за спеціальністю Середня освіта (Фізична культура) працюють у сфері фізичної культури і спорту, в той час як у студентів інших педагогічних спеціальностях цей показник у два рази менший, а у студентів непедагогічних спеціальностей дорівнює нулю.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку визначення впливу зайнятості студентів трудовою діяльністю на якість і успішність навчання.

Список використаної літератури

1. Зайцев О. В., Дворянова Т. В. Підробіток для студентства денної форми навчання. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2020. № 4. С. 44–51. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81749>

2. Корчакова Н. Поєднання освітньої та трудової діяльності як реалізація прагнення студентської молоді до економічної сепарації. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13\(58\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13(58).06)

3. Макаренко О. В., Першина Л. О. Аналіз залежності успішності навчання від трудової зайнятості студентів. Педагогіка. Сучасні проблеми і перспективи розвитку, 2017. С. 15–19. С. 18.

4. Особливості прийняття на роботу студента денної форми навчання. URL: <https://hrliga.com/index.php?module=news&op=view&id=20648>

5. Слободянюк А. В., Ляшок К. Р. Матеріальні труднощі очима студентів. 2020. PhD Thesis. ВНТУ. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29618/9860.pdf?sequence=3>

6. Трудові права студентів та осіб, які поєднують навчання з роботою. URL: <https://fpcsp.npu.edu.ua/ya-mayu-pravo-yustytsiia-na-kozhen-den/986-trudovi-prava-studentiv-ta-osib-iaki-poiednuiut-navchannia-z-robotoiu>